

Bazylika oo. Dominikanów
 pw. Św. Stanisława
 Biskupa i Męczennika
 Sanktuarium Relikwii Drzewa
 Krzyża Świętego
 Adres: ul. Złota 9, 20-112 Lublin
 tel. 081-532-89-80
 tel. kom. 728-429-926 (od 10:00-18:00)
 e-mail: lublin@dominikanie.pl
 strona internetowa: www.lublin.dominikanie.pl

Godziny mszy świętych:
 Niedziele:
 6:30, 8:00, 9:00, 10:30, 12:00, 16:00,
 18:00, 19:30 (20:00 w sezonie letnim)
 Dni powszednie:
 6:30, 8:00, 12:00, 18:00
 W piątki dodatkowo:
 9:00

Godziny Nabożeństw:
 Dni powszednie:
 17:30

Piątki: Droga Krzyżowa po mszy św. o 9:00 oraz o 17:15
 Niedziele: po mszy św. o 16:00

Pożar Lublina w 1719 r., ok. 1740 r.

W 2015 roku Miasto Lublin otrzymało Znak Dziedzictwa Europejskiego jako miejsce zawarcia Unii Lubelskiej - wyjątkowy symbol pokojowej i demokratycznej integracji dwóch krajów, zróżnicowanych religijnie i etnicznie. Idee te są reprezentowane materialnie przez zachowane w krajobrazie miasta Lublina zabytki będące świadkami zawarcia Unii i ją upamiętniające - Kaplica Trójcy Świętej na Zamku Lubelskim, Pomnik Unii Lubelskiej oraz kościół p.w. św. Stanisława BM i klasztor OO. Dominikanów.

PROSZĘ NIE ZAPOMINAJ,
 ŻE JESTEŚ W KOŚCIELE.
 NIE ZWIEDZAJ W TRAKCIE NABOŻEŃSTW.
 ZACHOWUJ SIĘ Z SZACUNKIEM,
 ROZMAWIJ SZEPTEM.

Wydawca:
 Urząd Miasta Lublin -
 Biuro Miejskiego
 Konserwatora Zabytków
 Lublin 2017
 Edycja I

Opracowanie tekstowe: Biuro MKZ
 Opracowanie graficzne: Renata Sidor,
 Magdalena Szabala
 Zdjęcia: K. Czerlunczakiewicz, P. Maciuk,
 Redakcja: Biuro MKZ Lublin
 K. Czerlunczakiewicz, H. Mąciak, M. Trzewik

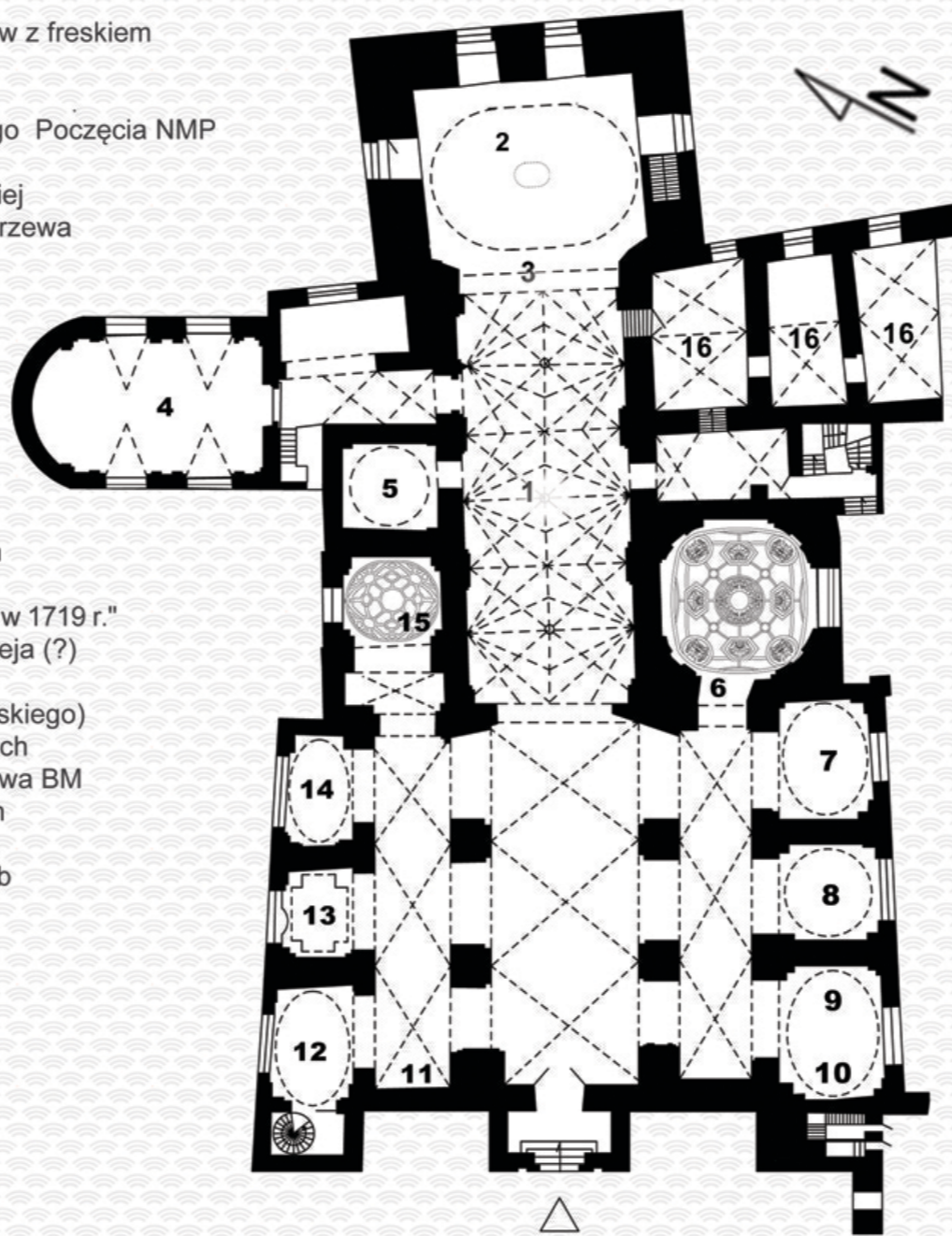

Fragment obrazu
 Pożar Lublina w 1719 r.,
 ok. 1740 r.

RZUT PRZYZIEMIA

Legenda:

1. Prezbiterium
2. Kaplica Tyszkiewiczów z freskiem "Sąd Ostateczny"
3. Ołtarz główny
4. Kaplica Niepokalanego Poczęcia NMP (zw. Kaplicą Paryską)
5. Kaplica MB Ruzelskiej
6. Kaplica Firlejów (d. Drzewa Krzyża Świętego lub św. Dominika)
7. Kaplica Pszonków (zw. św. Tomasza z Akwinu)
8. Kaplica św. Katarzyny ze Sieny
9. Kaplica Szaniawskich (zw. Marii Magdaleny)
10. Obraz "Pożar Lublina w 1719 r."
11. Nagrobek Piotra Firleja (?)
12. Kaplica Hulewiczów (zw. Przemienienia Pańskiego)
13. Kaplica Korczmińskich
14. Kaplica św. Stanisława BM
15. Kaplica Ossolińskich (zw. Matki Bożej Opieki, d. Różańca Świętego lub św. Jacka)
16. Zakrystie

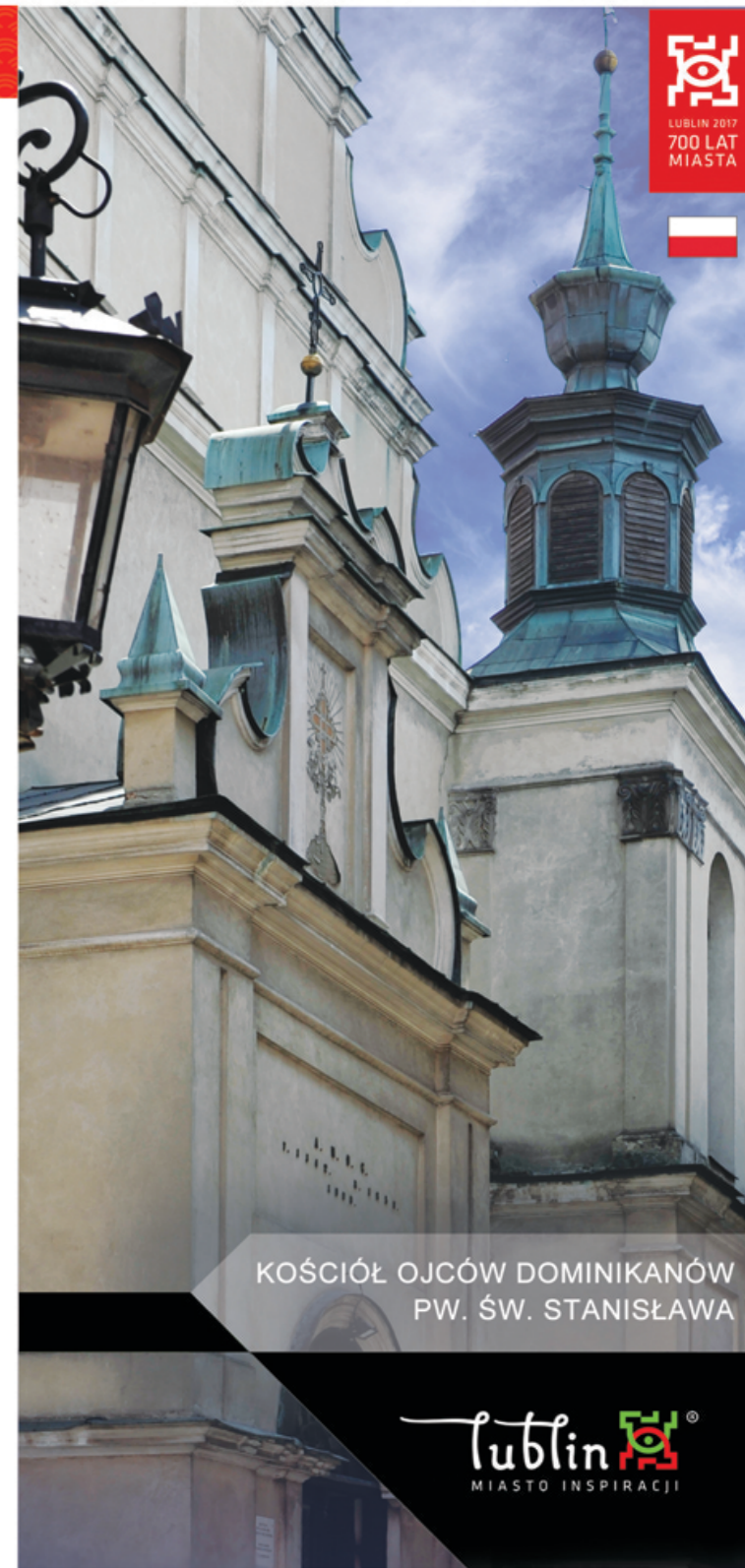

SŁOWNICZEK

J. Cegliński, wg rys. A. Lerue, 1860 r.

kartusz - dekoracja w formie tarczy stanowiącej ozdobne obramowanie herbu, monogramu lub emblematu;
kościół halowy - w architekturze typ chrześcijańskiej świątyni wielonawowej o nawach tej samej wysokości;
pilaster - pionowy element wystroju architektonicznego z bazą i kapitelem - odpowiednik kolumny, służący rozcłonkowaniu ścian;
refektarz - pomieszczenie służące jako sala jadalna.

KOŚCIÓŁ OJCÓW DOMINIKANÓW
 PW. ŚW. STANISŁAWA

Lublin
 MIASTO INSPIRACJI

HISTORIA KOŚCIOŁA

Wybitny kronikarz Jan Długosz podaje, że dominikanie po przybyciu do Lublina, zapewne w latach 50. XIII wieku, objęli istniejące drewniane oratorium Świętego Krzyża w południowo-wschodnim krańcu wzgórza staromiejskiego. Wówczas prawdopodobnie wzniesiono pierwszy klasztor. Przypuszcza się, że kościół ufundowany został w 1342 r. przez Kazimierza Wielkiego i otrzymał wezwanie św. Stanisława Biskupa i Męczennika. Budowa murowanego kościoła przebiegała etapami, najpierw prezbiterium, potem nawa główna, a następnie nawy boczne z kaplicami.

Według chronologii powstawania klasztorów, opracowanej na początku XIV w. przez Bernarda Gui, dom lubelski znalazł się pomiędzy klasztorami w Gryfi (dziś Greifswald) i Cieszynie. Zdaniem historyka Jerzego Kłoczowskiego, lubelska placówka została zatwierdzona przez kapitułę prowincji prawdopodobnie w latach 60. XIII w. Przypuszcza się, że nowe budynki wchłonęły wcześniejsze obiekty: oratorium Św. Krzyża (w miejscu prezbiterium obecnego kościoła) i wzmiankowaną w 1288 r. wieżę, w której schronić się miał książę mazowiecki Konrad II podczas walk o Lublin. Możliwe jest, że we wczesnej fazie kościół „kazimierzowski” był budowlą dwunawową – o dwóch nawach nierównej wielkości. Ówczesny klasztor, stanowiły niższe kondygnacje obecnego wschodniego skrzydła, od strony skarpy oparte o średniowieczny mur miejski.

Gotycki portal w pierwszej zakrystii.

Istnieją dwie różne relacje na temat pojawienia się relikwii Drzewa Krzyża Św. w Lublinie. Według Jana Długosza relikwię przywiózł do Lublina i darował dominikanom książę kijowski Grzegorz w czasach panowania Kazimierza Wielkiego. Późniejsze źródła dominikańskie zawierają inne informacje, według których relikwia pojawić się miała w Lublinie w czasach panowania Władysława Jagiełły, za sprawą dominikańskiego biskupa kijowskiego, Andrzeja.

Po kolejnych pożarach w 1505 i 1575 r., kościół utracił częściowo dwa gotyckie szczyty i sklepienie, a w XVII i XVIII w. otrzymał późnorenansową i barokową szatę. Rozbudowa prowadzona była w latach 1615-30, 1645-58 oraz w 1668 r. Wówczas to powstały przy nawach bocznych dwa szeregi kaplic. Jednakże do szczególnie interesujących należy zaliczyć kaplicę Firlejów autorstwa Jana Wolffa (1615-1630), Tyszkiewiczów autorstwa Jana Cangerle (1645-1658) czy Katarzyny z Biereckich Ossolińskiej, autorstwa muratora lubelskiego Rudolfa Negroniego (ukończona w 1624 r.), poprzedzoną przedścionkiem będącym pozostałością po gotyckiej kaplicy Św. Krzyża. Po siedemnastowiecznej rozbudowie kościół uzyskał zachowaną do dziś bryłę i układ przestrzenny, choć w latach 1728-1729 dobudowano po północnej stronie prezbiterium dwie kaplice: kaplicę św. Andrzeja (zwaną później Matki Boskiej Ruszelskiej) oraz dostawiono kaplicę Niepokalanego Poczęcia NMP, zwaną też Kaplicą Paryską fundacji Eleonory Rzewuskiej Krasickiej.

W 1758 r. wystawiono chór muzyczny wg planu architekta Józefa Grinzenbergera. Część prac miała być wykonana wg projektu architekta Francesco Placidiego, jednakże większość robót nie została zrealizowana. Z XVIII w. pochodzą również charakterystyczne elementy wyposażenia kościoła: zespół późnobarokowych ołtarzy w korpusie nawowym oraz kaplicach kościoła wykonanych w puławskim warsztacie Sebastiana Zeisla i klasycystyczny ołtarz główny (1794) odgradzający nawę główną od chóru zakonnego oraz dwie rokokowe ambony (stąd tradycja "dwóch ambon" kontynuowana do dziś, według której odbywały się tu dysputy z innowiercami). W 1864 r. nastąpiła kasata klasztoru przez władze carskie, a budynki zajęto wojsko na koszary, zaś w 1886 kościół przeszedł pod zarząd duchowieństwa diecezjalnego. W 1900 r. gmachy klasztorne przekazano Lubelskiemu Towarzystwu Dobroczynności, które organizowało tu różne imprezy, wystawy. Przejściowo znalazło tu siedzibę Muzeum Lubelskie oraz sierociniec dla dzieci.

Duży dziedziniec.

Dominikanie odzyskali świątynię dopiero w 1938 r., jednakże budynki kościoła i klasztoru nadal czekały na rewaloryzację, także po zniszczeniach II wojny światowej. W 1967 r. świątynia dominikańska otrzymała tytuł bazyliki mniejszej. W 1991 r. skradzione zostały relikwie Krzyża Świętego. Dopiero od 1994 r. prowadzone są sukcesywnie kompleksowe badania i prace konserwatorskie klasztoru oraz bazyliki. Ich nasilenie nastąpiło w ostatnich latach, w szczególności szerokie prace konstrukcyjne oraz przy bogato dekorowanych sztukateriami sklepieniach i ścianach kaplic bocznych.

WNĘTRZE KOŚCIOŁA

Po siedemnastowiecznych i osiemnastowiecznych rozbudowach oraz dopełnieniu wyposażenia wnętrza, kościół w większości zachował do dziś bryłę i układ przestrzenny. Zachowana orientowana świątynia prezentuje typ **kościół halowego** (rzadki w polskiej architekturze sakralnej doby baroku), posiada układ trójnawowy z wydłużonym prezbiterium, korpusem nawowym z nawami bocznymi oraz rzędem kaplic przylegających po bokach. Na bogate wyposażenie wnętrza składają się barokowe ołtarze z wysokiej klasy rzeźbami, wielkoformatowe obrazy w nawie głównej kościoła z warsztatu Tomasza Dolabelli z lat 1651-1653, ilustrujące historię zakonu oraz świetnej klasy pomniki nagrobne rodów lubelskich, przeniesione prawdopodobnie z prezbiterium. W kaplicy Szaniawskich zachował się również duży obraz z drugiej ćwierci XVIII w., anonimowego malarza, ilustrujący "Pożar Lublina w 1719 roku".

Gmach klasztorny był budowany prawdopodobnie równoległe z kościołem w okresie gotyku, rozbudowywany sukcesywnie do końca wieku XVII (z dwoma wirydarzami – małym przylegającym do południowej elewacji kościoła i dużym z obszernym dziedzińcem), przekształconym kolejno w wieku XIX i na początku wieku XX (część mieszcząca do 2016 r. teatr im. H.C. Andersena, przebudowano w duchu eklektyzującego neorenesansu).

Wg niektórych historyków w 1569 r. w gotyckim **refektarzu** ze sklepieniem palmowym, podpisana została Unia Lubelska oraz składana była przysięga postów polskich i litewskich. Jednakże większość historyków uważa, że podpisała ją na zamku lubelskim. W narożniku północno-zachodnim dużego wirydarza ustawiony jest żeliwny odlew postaci Najświętszej Marii Panny z 1904 r., z okazji 50 rocznicy dogmatu o Niepokalanym Poczęciu Najświętszej Maryi Panny, zaś nad przejazdem bramowym we wschodnim jego skrzydle umieszczony jest kamienny **kartusz** z parą puttów w hełmach i kamienne pilastry z dekoracją kandelabrową (z warsztatu Berrecciego), przypuszczalnie przeniesione z zamku lubelskiego lub wykonane na pocz. XX wieku wraz z przebudową neorenesansową skrzydła południowego. Część badaczy upatruje w nich personifikację unii Polski i Litwy w 1569 r. W skrzydle północnym klasztoru warto zwiedzić muzeum dominikańskie przechowujące najcenniejsze zbiory, w tym zabytkowy krucyfiks, przed którym mieli rzekomo składać przysięgę postowie polscy i litewscy, w trakcie zaprzysiężania Unii Lubelskiej.

Sklepienie w kaplicy Firlejów.

